

Naar een duurzame geletterdheid

Advies naar aanleiding van de stand van zaken bij het strategisch plan 'Geletterdheid Verhogen' 2005-2011

Naar een duurzame geletterdheid

Advies naar aanleiding van de stand van zaken bij het strategisch plan 'Geletterdheid Verhogen' 2005-2011

1 Situering

De Vlaamse Onderwijsraad formuleert dit advies naar aanleiding van de publicatie door de Vlaamse Regering van de stand van zaken bij het plan geletterdheid 2005-2011.⁽¹⁾ Het voorliggend advies is geen evaluatie van het lopende plan geletterdheid, maar zet enkele bakens uit voor het nieuwe plan geletterdheid dat de Vlaamse Regering in het vooruitzicht stelt.

Een werkgroep van de Algemene Raad heeft het advies voorbereid. Christof Vanden Eynde, de voorzitter van de commissie Basiseducatie, zat deze werkgroep voor. Behalve vertegenwoordigers vanuit basiseducatie, maakten ook andere vertegenwoordigers uit het volwassenonderwijs en vertegenwoordigers uit het leerplichtonderwijs deel uit van de werkgroep.

Ter voorbereiding van het advies organiseerde de werkgroep een open vergadering met, behalve de leden van de werkgroep Plan geletterdheid, ook de leden van de Algemene Raad, de Raad Secundair Onderwijs en de Raad Levenslang en Levensbreed Leren. Op deze vergadering werden twee projecten toegelicht die uitgevoerd werden in het kader van het plan geletterdheid:

- het onderzoek 'Het leren zoals het is, bij volwassenen met een geletterdheidsrisico' van het HIVA;
- het project 'School met G-kracht', een coachingstraject geïntegreerd werken rond geletterdheid in beroepsrichtingen, een samenwerkingsproject van de pedagogische begeleiding en van het Steunpunt GOK.

De Algemene Raad van de Vlor formuleerde het advies op 25 maart 2010. De stemming was unaniem.

2 Een korte historiek

Op het einde van de legislatuur 1999 – 2004 keurde de Vlaamse Regering de doelstellingennota 'Geletterdheid verhogen' goed.⁽²⁾ Deze nota werd het kader voor de uitwerking van een strategisch plan van een beleidsgroep met vertegenwoordigers van de betrokken departementen en sectoren. Deze beleidsgroep beëindigde zijn opdracht in maart 2004.

Bij de aanvang van de legislatuur 2004-2005 keurde de Vlaamse Regering een strategisch plan geletterdheid goed.⁽³⁾ Tegelijkertijd kreeg een ambtelijke stuurgroep, samengesteld uit afgevaardigden van de beleidsdomeinen Onderwijs, Werk, Welzijn, Cultuur, Landbouw en Bestuurszaken, de opdracht om dit plan verder uit te werken. Ook de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) was vertegenwoordigd in de ambtelijke stuurgroep.

Het plan koppelde geletterdheid zoveel mogelijk aan bestaande opties en acties in de verschillende beleidsdomeinen en maakt maximaal gebruik van bestaande middelen.

¹ mededeling aan de Vlaamse Regering op 30 april 2009

² goedkeuring door de Vlaamse Regering op 10 oktober 2003

³ goedkeurig door de Vlaamse Regering op 24 juni 2005

In een mededeling aan de Vlaamse Regering ⁽⁴⁾ gaf de ambtelijke stuurgroep in een voortgangsrappport een overzicht van de verschillende acties in uitvoering van het strategisch plan.
⁽⁵⁾

Het voortgangsrappport bevat een overzicht van de verschillende acties die de ambtelijke commissie heeft opgezet en goedgekeurd. Een eerste deel bevat een opsomming van de acties die uitgevoerd werden tussen 2005 en de eerste helft van 2009. Het volgende deel geeft een overzicht van de projecten die werden opgestart of waartoe de betrokken beleidsdomeinen of organisaties zich al geëngageerd hebben in de periode 2009-2011.

2.1 Geletterdheid in het Vlaams Regeerakkoord

Het Vlaamse Regeerakkoord van 9 juli 2009 kondigde aan dat de nieuwe Vlaamse Regering sterk zal investeren in nieuwe maatregelen om het algemene geletterdheidsniveau van volwassen Vlamingen te verhogen: Het huidige strategisch plan 'geletterdheid verhogen' zal geëvalueerd worden en waar nodig bijgestuurd. Daarbij zal voorzien worden in innovatieve strategieën over de betrokken beleidsdomeinen heen.⁽⁶⁾

2.2 Geletterdheid in de beleidsnota van de minister van Onderwijs

In zijn beleidsnota herhaalt de minister zijn voornemen om het strategisch plan te evalueren en neemt hij zich voor om op basis van die evaluatie een nieuw plan te schrijven.⁽⁷⁾

De Vlaamse Onderwijsraad werd bij de goedkeuring van het strategisch plan in 2005 niet om een advies gevraagd. Nu vraagt hij uitdrukkelijk aan de minister om voorafgaand de beslissing van het nieuwe plan een advies te kunnen uitbrengen.

3 Armoede en geletterdheid

De doelstellingen van het Plan Geletterdheid Verhogen werden ook opgenomen in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2005-2009, dat door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd op 25 november 2005.

In haar beleidsnota neemt de minister van Armoedebestrijding zich voor om een nieuw actieplan voor armoedebestrijding te schrijven.⁽⁸⁾ De Vlor vraagt om hierin dezelfde geletterdheidsdoelstellingen op te nemen als in het plan Geletterdheid Verhogen en om in beide actieplannen stimuli te voorzien voor samenwerking tussen alle betrokken actoren. Op die manier komt een wisselwerking tot stand tussen het actieplan voor armoedebestrijding en het plan geletterdheid en is een geïntegreerde aanpak mogelijk. In de lopende plannen wordt die samenwerking nog te weinig gestimuleerd.

⁴ vergadering van 30 april 2009

⁵ Vlaamse overheid, Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming, Strategisch Plan Geletterdheid verhogen 2005-2011, april 2009, 48 bladzijden

⁶ Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden. Voor een vernieuwde, duurzame en warme samenleving, Regeerakkoord van 9 juli 2009, blz.23

⁷ Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke kansen en Brussel, Samen grenzen verleggen voor elk talent, beleidsnota Onderwijs 2009-2014, Vlaams Parlement, 26 oktober 2009, stuk 202 (2009-2010) – Nr.1, blz. 34

⁸ Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, beleidsnota Armoede 2009-2014, Vlaams Parlement, 27 oktober 2009; stuk 210 (2009-2010) – Nr.1, blz. 23

4 Definitie van 'geletterdheid'

De Vlor sluit zich aan bij de ruime en positieve benadering van geletterdheid van het plan. Geletterdheid is de kennis en vaardigheid die nodig is om via geschreven taal te communiceren en informatie te verwerken, de vaardigheid om met numerieke en grafische gegevens om te gaan en de vaardigheid voor het gebruik van ICT. Geletterdheid is een geïntegreerde vaardigheid en omvat o.m. de competentie om informatie te vinden en te gebruiken, rekenkundige bewerkingen uit te voeren, kwantitatieve informatie te vinden en te gebruiken, digitale informatie te selecteren, te analyseren, te interpreteren en te verwerken en gebruiken van technologische middelen.⁽⁹⁾

In de communicatie over geletterdheid wordt nog vaak gefocust op de dramatische aspecten van niet kunnen lezen en/of niet kunnen schrijven. Geletterdheid wordt dan gezien als een probleem van een persoon. Het plan geletterdheid focust op het belang van vaardigheden.

De Vlor is het eens met deze nieuwe definitie die de nadruk legt op vaardigheden. Deze nieuwe benadering van geletterdheid kan sensibilisering versterken. De nieuwe definitie van geletterdheid is echter nog te weinig operationeel. Zij moet verder verfijnd en geoperationaliseerd worden in functie van verschillende domeinen. Dit is al gebeurd voor het domein Werk. In het ontwerp van protocol voor samenwerking tussen de Vlaamse Regering en de sociale partners wordt gesproken over functionele geletterdheid in de betekenis van: geletterdheid, gecijferdheid, multimediale en digitale vaardigheden om te kunnen functioneren in verschillende breed-maatschappelijke en sociaal economische contexten.⁽¹⁰⁾ Deze definitie past ook in de nieuwe visie van de VDAB die de nadruk legt op de loopbaan, en niet alleen op werk vinden in dat ene beroep. Consulente worden in die richting extra ondersteund: voortaan worden niet alleen de competenties getest in het voorkeurberoep van de werkzoekende.

Een operationalisering van geletterdheid voor het domein Onderwijs moet volgens de Vlor voldoen aan andere criteria dan voor bijvoorbeeld het domein Werk. Voor onderwijs volstaat een operationele definitie die zich beperkt tot functionele geletterdheid in de context van maatschappelijk functioneren niet. Een operationele definitie voor het beleidsdomein onderwijs moet de specificiteit van dit beleidsdomein omvatten: educatief functioneren. Geletterdheid in onderwijs is niet alleen een functionele geletterdheid maar ook een duurzame geletterdheid. Een duurzame geletterdheid stelt mensen in staat levenslang te leren en daarbij zelf de motor te zijn voor hun eigen ontwikkeling.

5 Wie is geletterd?

De Vlor gaat ervan uit dat het leerplichtonderwijs geletterde mensen aflevert. Jongeren die bij het einde van de leerplicht het onderwijs verlaten, zouden geen geletterdheidsrisico meer mogen lopen.

Vanuit de Vlaamse kwalificatiestructuur zou dit betekenen dat geletterdheid overeenkomt met een niveau drie of vier. De Vlor vindt de Vlaamse kwalificatiestructuur echter geen goed

⁹ Vlaamse overheid, Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming, Strategisch Plan Geletterdheid verhogen 2005-2011, april 2009, blz. 3

¹⁰ Ontwerp van protocol van samenwerking 2007-2008 tussen de Vlaamse Regering en de sociale partners, artikel 6

referentiekader voor geletterdheid. Het maatschappelijke en educatieve perspectief en de tussenliggende stappen in een educatief traject naar duurzame geletterdheid krijgt er te weinig aandacht. De Vlor vindt de vakoverschrijdende eindtermen leren-leren⁽¹¹⁾ van het secundair onderwijs een beter referentiekader. Deze achterliggende competenties van een diploma secundair onderwijs sluiten zeer goed aan bij de definitie van duurzame geletterdheid.

Toch vindt de Vlor het terecht dat een plan geletterdheid zich in de eerste plaats richt op die mensen die het niveau 2 van de Vlaamse kwalificatiestructuur niet halen en die niet in staat zijn om zelf de motor te zijn van hun eigen ontwikkeling. Een goed plan geletterdheid gaat uit van het 'zalmpincipe': het moet bijdragen tot de structurele uitbouw van leerladders waarbij iedereen altijd de mogelijkheid heeft om een volgende stap te zetten in zijn eigen ontwikkeling, of dat nu in een educatieve, een professionele of een maatschappelijke context is.

Voor de basiseducatie betekent dit volgens de Vlor concreet dat zij niet alleen als opdracht heeft iedereen te brengen naar niveau 2 van de Vlaamse kwalificatiestructuur, maar ook te werken aan de competenties die mensen nodig hebben om motor te worden van hun eigen ontwikkeling. Van 2 naar 4 is een gedeelde verantwoordelijkheid met de andere aanbieders van levenslang leren. Maar ook in dat traject moeten aanbieders verder werken aan de competenties die mensen nodig hebben om motor te worden van hun eigen ontwikkeling. Op dit punt heeft de Vlaamse kwalificatiestructuur te weinig oog voor tussenliggende stappen in een educatief traject.

6 Geletterdheidsrisico's bij leerplichtige jongeren

De doelgroepomschrijving van het strategisch plan 2005-2011 sluit in principe leerplichtige jongeren uit. Toch zijn er in het kader van het plan projecten ontwikkeld die zich expliciet richten tot leerplichtige jongeren. Uit de Vlaamse resultaten van de *International Adult Literacy Survey* (IALS) is immers gebleken dat de toename van het vaardigheidsniveau bij 16- tot 25-jarigen beperkt is tot die jongeren met de hoogste vaardigheidsniveaus en dat de leerlingen die in Vlaanderen bijzonder slecht scoren voor geletterdheid geconcentreerd zitten in het BSO. Het leereffect door ervaring bij volwassenen in de hoogste vaardigheidsniveaus, is totaal afwezig voor de laaggeletterden. Anders gezegd: heeft men de elementaire functionele taalvaardigheden niet verworven op het einde van de leerplicht, dan verwerft men die ook later niet meer. Globaal gezien is er van dan af enkel nog sprake van afleren en niet meer van bijleren.

Volgens de Vlor heeft het leerplichtonderwijs de opdracht geletterde mensen af te leveren. Alle jongeren moeten op het einde van het leerplichtonderwijs in principe voldoende geletterd zijn om maatschappelijk te functioneren en om levenslang te leren. Ondanks alle inspanningen verlaten nog heel wat jongeren het leerplichtonderwijs met een geletterdheidsrisico. Uit recent onderzoek van het Centrum voor Taal en Onderwijs bleek dat tussen het derde en het zesde jaar van het BSO de groei van geletterdheid bij de jongeren nagenoeg stilvalt.⁽¹²⁾ Dit is een probleem dat alles te maken heeft met het gebrek aan gelijke onderwijskansen.

Goed onderwijs dat gelijke kansen biedt aan alle leerlingen is de beste manier om bij leerplichtigen geletterdheidsrisico's te voorkomen. Het basisonderwijs speelt hierin een cruciale rol. Geletterdheid moet opgebouwd van jongsaf. Basisscholen zijn in staat om bloot te leg-

¹¹ zie: <http://www.ond.vlaanderen.be/DVO/Secundair/vakoverschrijdend/lerenleren.htm>

¹² Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming, Strategisch plan geletterdheid verhogen 2005-2010, april 2009, blz. 23

gen wanneer kinderen afhaken en uit het peloton verdwijnen. Op dat ogenblik moeten zij over de mogelijkheden beschikken om in te grijpen en geletterdheidsrisico's te voorkomen.

De Vlor is er dan ook van overtuigd dat preventie van laaggeletterdheid cruciaal is in een geletterdheidsbeleid. Dit is een kernopdracht van het leerplichtonderwijs en het gelijke onderwijskansenbeleid.

Net daarom lijkt het de Vlor efficiënter om initiatieven voor leerplichtige leerlingen in het leerplichtonderwijs geen plaats te geven in een plan geletterdheid.

7 De doelgroep van het plan geletterdheid

De doelgroep van het plan geletterdheid 2005-2011 is uitdrukkelijk volwassenen die het Nederlands als voertaal hebben. Dit kunnen ook mensen zijn van allochtone afkomst die het Nederlands als voertaal gebruiken. De Vlor begrijpt deze keuze en bijzondere aandacht voor deze moeilijk bereikbare Nederlandstalige doelgroep.

Toch pleit de Vlor voor een inclusief plan geletterdheid voor alle doelgroepen met een geletterdheidsrisico, met een andere aanpak in functie van de eigen kenmerken van elke doelgroep en dat inzoomt op bepaalde prioritaire doelgroepen. Deze prioritaire doelgroep bestaat uit mensen die niveau 2 van de Vlaamse kwalificatiestructuur niet halen en die niet in staat zijn om zelf motor te zijn van hun eigen ontwikkeling, met andere woorden de doelgroep van de centra voor basiseducatie. Daarbij mag de doelgroep van de ouderen niet uit het oog verloren worden. Ouderen blijken een belangrijk geletterdheidsrisico te lopen. Dit houdt verband met hun lagere scholingsgraad en verlies van vaardigheden door onbruik.⁽¹³⁾

Een plan geletterdheid moet echter verder gaan dan de doelgroep van basiseducatie. Het moet ook inzetten op een structurele aanpak die gericht is op meer gelijke onderwijskansen in het hele aanbod van onderwijs en opleidingen voor volwassenen. De regelgeving voor het volwassenenonderwijs moet een aanpak toelaten op maat van elke cursist en het financieringssysteem moet meer rekening houden met de kenmerken van de cursisten. Zo kunnen de centra voor volwassenenonderwijs bijvoorbeeld meer mogelijkheden krijgen om hun cursisten met een geletterdheidsrisico vrije modules aan te bieden met een selectie uit de vakoverschrijdende eindtermen 'leren leren' van het secundair onderwijs in functie van de noden van de betrokken cursist.

8 Screening

In het kader van het huidige plan geletterdheid werd een quickscan ontwikkeld voor VDAB-consulenten. De bedoeling was geletterdheidsrisico's te detecteren en de betrokken klant door te verwijzen naar een geletterdheidsopleiding van een centrum voor basiseducatie. Op die manier werd de laaggeletterdheid binnen de VDAB aan de orde gesteld. De impact van de quickscan was echter te beperkt. Hij werd immers niet systematisch uitgevoerd en bovendien was de doorstroom naar een opleiding van de basiseducatie beperkt.

Op dit ogenblik wordt een nieuw screeninginstrument ontwikkeld dat, althans in zijn voorlopige versie, bedoeld is voor iedereen die geen diploma secundair onderwijs heeft uit het ASO, TSO of KSO. Deze pragmatische beslissing werd genomen op basis van de ervaring dat

¹³ Vermeersch, L. en Vandenbroucke, A. Het leren zoals het is, bij volwassenen met een geletterdheidsrisico, OPBWO 06.04, nog te publiceren

mensen met een diploma secundair onderwijs na een zevende jaar BSO toch nog vaak een geletterdheidsrisico lopen.

De Vlor merkt op dat de zeer ruime doelgroep van het screeninginstrument zal leiden tot een uitgebreidere intake bij de VDAB en tot een grote nood aan aangepaste leertrajecten. Een screeninginstrument is alleen effectief als de werkzoekende waarbij een geletterdheidsrisico wordt vastgesteld ook kan worden toegeleid naar een passend aanbod van geletterdheidstraining, ingebed in het traject van loopbaanbegeleiding dat de VDAB voor de betrokkene opzet. Samenhang tussen het perspectief van de betrokkene en de opleiding is daarbij essentieel. Er zijn dus niet alleen middelen nodig om zo'n screeninginstrument te ontwikkelen, maar ook om het te implementeren en om daarna het aangepast opleidingsaanbod in die zin verder uit te bouwen.

9 Onderzoek

De IALS-resultaten⁽¹⁴⁾ dienden als basis voor het geletterdheidsbeleid van de voorbije jaren. Om een zinvol beleid uit te tekenen voor de veranderende maatschappij moeten we weten hoe het nu gesteld is met de geletterdheidsvaardigheden. Daarom is er nood aan nieuw cijfermateriaal. Het departement Onderwijs en Vorming en het departement Werk en Sociale Economie participeren aan het PIAAC-onderzoek⁽¹⁵⁾ een internationaal onderzoeksprogramma dat gecoördineerd wordt door de OESO. Samen met 26 andere landen onderzoekt Vlaanderen de taalkundige en numerieke vaardigheden van 5000 volwassenen tussen 16 en 65 jaar. Hun lees- en rekenvaardigheden en probleemoplossende vaardigheden in een hedendaagse technologische omgeving worden getest.

De Vlor ondersteunt deze investering. Dit onderzoek zal Vlaanderen vanaf 2013 meer recente gegevens leveren om zijn geletterdheidsbeleid te onderbouwen.

10 Sensibilisering en toeleiding

Eén van de belangrijkste conclusies uit het HIVA-onderzoek over volwassenen met een geletterdheidsrisico⁽¹⁶⁾ is dat volwassenen met een geletterdheidsrisico, in tegenstelling tot andere groepen, zelf de nadruk leggen op hun interne motivatie tot leren, maar dat zij het erg moeilijk hebben om informatie te vinden over de mogelijkheden die ze kunnen benutten om te leren.

Net omdat de mogelijkheid om zelf motor te zijn van zijn eigen ontwikkeling één van de definiërende kenmerken is van laaggeletterdheid, is het voor laaggeletterden erg moeilijk om zelf tot formeel leren te komen en moet over laaggeletterdheid zeer breed gesensibiliseerd worden. Een brede sensibilisering zal bijdragen tot de herkenbaarheid van laaggeletterdheid in verschillende contexten: op het werk, op de school van de kinderen, in de beroepsopleiding die men volgt, in de vereniging waarvan men lid is, ... Herkenning van het geletterdheidsrisico is de eerste noodzakelijke stap om mensen te kunnen begeleiden naar een passende opleiding.

De Vlor vraagt aan de overheid om een positieve manier van sensibiliseren voor potentiële oplossingen die aansluiten bij het functionele en duurzame concept van geletterdheid dat hij

¹⁴ International Adult Literacy Survey, 1997

¹⁵ Programme for the International Assessment of Adult Competencies

¹⁶ Vermeersch, L. en Vandenbroucke, A. Het leren zoals het is, bij volwassenen met een geletterdheidsrisico, OPBWO 06.04, HIVA, nog te publiceren

in dit advies ontwikkelt. Ervaringsdeskundigen kunnen daarbij de rol spelen van ‘ambassadeurs van de basiseducatie’.

10.1 Geletterdheid: een gedeelde verantwoordelijkheid

10.1.1 Tussen de verschillende beleidsdomeinen

Het plan moet een structureel draagvlak creëren voor acties in een aantal domeinen waar nog een lange weg moet afgelegd worden. Nu focust het plan op werk. Via werk ontstaat er inderdaad een transfer naar andere levensdomeinen, maar dit volstaat niet. Laaggeschoolden hebben immers vaak geen job of een job met weinig geletterdheideisen.

Informeel leren in het beleidsdomein welzijn, kan bijdragen tot het verhogen van geletterdheid. Verenigingen, zoals de verenigingen van armen, kunnen hierin een belangrijke rol spelen omdat zij een vertrouwde context kunnen bieden waarin mensen tot leren komen.

Het beleidsdomein cultuur kan een bijdrage leveren aan de bevordering van proza- en multimediale geletterdheid vanuit de ondersteuning van leesbevordering.⁽¹⁷⁾

10.1.2 Tussen individu en overheid

De Vlor vraagt zich ook af of de overheid de verantwoordelijkheid voor de toegankelijkheid van informatie kan blijven leggen bij de competenties van individuen. Alle beleidsdomeinen hebben de plicht om te zorgen voor een goede toegankelijkheid van hun informatiebronnen en moeten de vorm en de inhoud hiervan afstemmen op een competentieniveau dat in principe haalbaar is voor iedereen.

10.1.3 Tussen overheid en aanbieders

Geletterdheid is in alle opzichten een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid en van de aanbieders. Die aanbieders zijn niet alleen de uitvoerders van geletterdheidstrajecten, maar moeten ook van in den beginne betrokken worden bij de voorbereiding en de concretisering van, de sensibilisering en de communicatie over en de evaluatie en de bijsturing van het beleid. Dit geldt voor de aanbieders uit alle betrokken beleidsdomeinen: de basiseducatie, de centra voor volwassenenonderwijs, de bibliotheken, de verenigingen van armen, het opbouwwerk, de VDAB, ...

10.2 De basiseducatie als motor

De centra voor basiseducatie moeten een strategische rol opnemen, zij moeten de expertisecentra worden in verband met geletterdheid. De samenwerking met de andere aanbieders van volwassenenonderwijs, waaronder de aanbieders van tweedekansonderwijs, en de andere aanbieders van opleidingen en vorming voor volwassenen zoals de VDAB, de Syntra en de sociaal-culturele sector moet blijven groeien. De centra voor basiseducatie moeten de middelen en een aangepaste regelgeving krijgen om hun aanbod op maat flexibel ter beschikking te stellen van die andere aanbieders.

¹⁷ Beleidsdomein CJSJM, Bevordering van proza- (en multimediale) geletterdheid binnen het beleidsveld Cultuur – een overzicht (actie 3.2 in het kader van het Plan Geletterdheid Verhogen), februari 2007, http://www.ond.vlaanderen.be/geletterdheid/meer/Rapport_bevordering_van_proza-_en_multimediale_geletterdheid.pdf

10.3 Geïntegreerde aanpak

Alle opleiders in het volwassenenonderwijs en in de andere opleidingen en vormen voor volwassenen moeten gecoacht worden om geletterdheid te integreren in hun aanpak. Het plan 2005-2011 hanteert daarvoor het concept geïntegreerde geletterdheid en stelt de methodiek van G-coaching centraal. De Vlor vindt dit een erg interessante methodiek. Hij kost echter veel geld en gaat uit van een projectmatige aanpak die niet altijd past in de structuren van de aanbieders. De Vlor is voorstander van een aanpak op maat van de structuur van elke aanbieder. Op die manier blijft het niet bij projecten, maar kunnen acties structureel verankerd worden. Elke aanbieder moet de nodige middelen krijgen om die geïntegreerde acties te ontwikkelen die best passen bij de structuur van zijn aanbod.

In de begroting 2010 zijn proefprojecten met G-coaching voorzien die zouden kunnen starten in september 2010. De Vlor vindt dit positief, maar vraagt aan de overheid om die projecten op te zetten in overleg met de reguliere partners opdat zij die zouden kunnen inbedden in hun aanbod. De nevenschakeling wiskunde vanuit de centra voor basiseducatie die vanaf september 2010 voorzien is in CVO's voor de opleidingen bedrijfsbeheer, is daarvan een goed voorbeeld.

10.4 De sectorconvenanten

In alle sectorconvenanten laat de overheid een artikel opnemen waarin de sociale partners en de Vlaamse Regering zich verbinden om de ontwikkeling van basiscompetenties te bevorderen, in het bijzonder Nederlands als tweede taal en functionele geletterdheid. De sectorale sociale partners verbinden zich daarin om inspanningen te blijven leveren om hiertoe bij te dragen.⁽¹⁸⁾

Bij de evaluatie van die sectorconvenanten wordt niet systematisch nagegaan wat de resultaten zijn van die engagementen. Op het einde van dit jaar lopen deze sectorconvenanten af. De overheid neemt zich voor om vanaf 2010 nieuwe convenanten af te sluiten.

De Vlor vraagt aan de overheid om in de ontwerpen van protocol niet alleen engagement te voorzien, maar ook acties die zich niet beperken tot informeren over en gratis toegankelijk maken van geletterdheidstrainingen, maar ook na te denken over:

- nieuwe vormen van toeleiding;
- meer geïntegreerde trajecten;
- andere positieve stimuli.

10.5 Geletterdheidstrajecten voor ouders

Betrokkenheid bij de schoolloopbaan van de kinderen is voor ouders een stimulans om hun competenties te verhogen. Competentieverhoging bij de ouders vermindert op haar beurt de kans dat het kind op zijn beurt laaggeletterd uitstroomt uit het leerplichtonderwijs. Door in het leerplichtonderwijs te werken aan de betrokkenheid van laaggeletterde ouders, wordt dus gelijktijdig gewerkt aan remediëring en aan preventie. Werken aan betrokkenheid van laaggeletterde ouders veronderstelt samenwerking tussen scholen en centra voor basiseducatie. De Vlor vraagt aan de overheid om scholen en centra voor basiseducatie die in samenwerking willen investeren, te stimuleren en te ondersteunen. In dit verband betreurt de raad dat

¹⁸ Ontwerp van protocol van samenwerking 2007-2008 tussen de Vlaamse Regering en de sociale partners van de sector van..., Artikel 6

de projecten die de overheid nu promoot, zich te exclusief richten naar NT2-leerders. Voor de Vlor moet het hier in de eerste plaats gaan over betrokkenheid van kansarme ouders en kan dit de bijdrage zijn van het plan geletterdheid aan de preventieve aanpak van geletterdheidsrisico's in het leerplichtonderwijs.

11 Conclusie: criteria voor een goed plan geletterdheid

Voor de Vlaamse Onderwijsraad voldoet een goed plan geletterdheid aan enkele belangrijke criteria.

Een goed plan geletterdheid is:

- ontwikkeld in samenspraak met alle betrokken actoren. Dit betekent dat alle actoren van in den beginne betrokken worden bij de voorbereiding, de concretisering en uitvoering van, de sensibilisering en de communicatie over en de evaluatie en de bijsturing van het beleid;
- inclusief. Het richt zicht op alle volwassenen met een geletterdheidsrisico;
- gericht op een structurele aanpak; projecten moeten leiden tot structurele veranderingen;
- gericht op een geïntegreerde aanpak van geletterdheidsproblemen in de gewone aanpak;
- draagt bij tot de geïntegreerde uitbouw van leerladders;
- gebaseerd op een heldere operationele definitie van geletterdheid, waarin drie perspectieven aan bod komen:
 - het maatschappelijk perspectief;
 - het professioneel perspectief;
 - het educatief perspectief.
- hanteert een heldere afbakening van de doelgroep: iedereen die niet meer leerplichtig is en die een geletterdheidsrisico loopt, met prioritaire aandacht voor diegenen met het grootste geletterdheidsrisico omdat zij niet over de nodige competenties beschikken om motor te zijn van hun eigen ontwikkeling;
- een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende beleidsdomeinen met duidelijke engagementen van andere beleidsdomeinen dan Onderwijs;
- spoort met acties in het armoedeplan;
- gekoppeld aan administratieve vereenvoudiging en kwalitatieve verbetering van de communicatie tussen overheid en burger en van de toegang tot overheidsinformatie;
- duidelijk gefaseerd;
- bevat meetbare doelstellingen op procesniveau en op resultaatniveau vanuit de verschillende perspectieven. De monitoring in de verschillende domeinen is op elkaar afgestemd om vergelijking mogelijk te maken;
- voorziet de nodige middelen om de acties te realiseren.

De Vlaamse Onderwijsraad zal het nieuwe plan geletterdheid dat de overheid zal ontwikkelen, aan deze criteria toetsen.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Ann Demeulemeester
voorzitter